

Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення у АТО у надзвичайних ситуаціях.

План

1. Загальна модель забезпечення безпеки життєдіяльності на виробництві та у побуті.
2. Захист фізичної цілісності.
3. Основні напрями забезпечення безпеки життєдіяльності.

1. Загальна модель забезпечення безпеки життєдіяльності на виробництві та у побуті.

Забезпечення БЖД – це створення таких умов ЖД людини (соціальної групи, суспільства), коли ризик проявлення будь-якої небезпеки не перевищує відповідного встановленого рівня.

Забезпечення безпеки у всіх випадках проявленої небезпеки повинно підкорятись чітко упорядкованим закономірностям, які складають методологічні основи моделі забезпечення БЖД. Сутність її полягає в з'ясуванні слідувачі задач

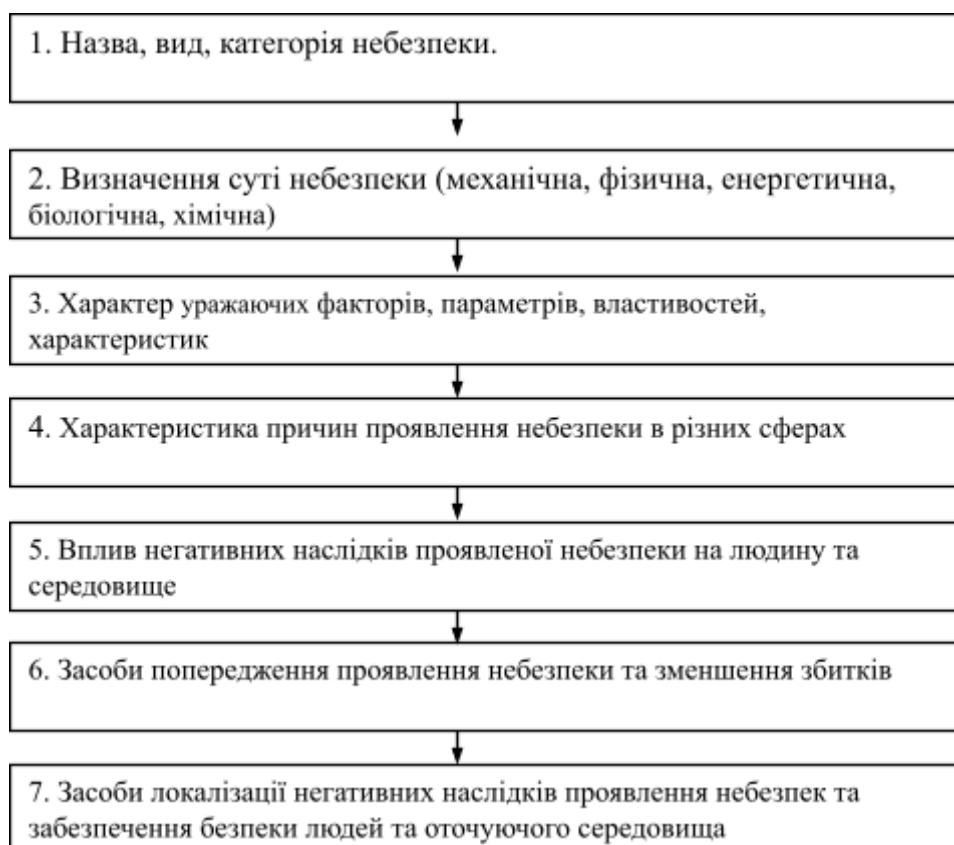

Схема 7.1. Модель забезпечення БЖД

Велике значення в забезпеченні безпеки людини грають бар'єри попередження та захисту – це заходи і засоби, спрямовані на захист системи життєдіяльності

людини від зовнішніх та внутрішніх небезпек. **Умовно бар'єри можна поділити на три великі категорії:**

- фізіологічні бар'єри організму людини.
- природні бар'єри захисту біосфери.
- штучні бар'єри захисту середовища мешкання та людини.

1. Фізіологічні бар'єри організму людини. Відомо, що людина – складна саморегульована система, яка здатна, залежно від ситуації, гнучко використовувати свої можливості для досягнення відповідної мети, уникаючи при цьому небезпек.

Керує всіма функціями нервова система організму, яка має нижчу та вищу форми нервової діяльності.

Нижча форма нервової діяльності регулює внутрішній стан організму на рівні рефлексів. Форми їх запрограмовані генетично і передаються спадково.

Вища форма нервової діяльності забезпечує доцільну поведінку організму в зв'язку зі змінами в оточуючому середовищі. Пристосувальні реакції, які здійснюються вищою формою нервової діяльності є наслідками індивідуального навчання.

Розглянемо деякі захисні бар'єрні функції людського організму.

Пристосувальні функції людського організму на рівні нижчої нервової діяльності називають адаптацією. Адаптація забезпечує підтримку нормальної ЖД організму в умовах постійної зміни факторів оточуючого середовища.

Адаптивними механізмами є:

- збереження сталості внутрішнього середовища організму (гомеостаз);
- стійкість до інфекційних та інших речовин, що потрапили в організм зовні (імунітет);
- відновлення структури ушкоджених органів чи тканин (регенерація).

Велику роль в захисті організму грають так звані **неспецифічні фактори захисту**. До них відносять:

- непроникливість нормального шкіряного та слизового покриву для більшості патогенні мікроорганізмів;
- наявність в шкіряних секретах (виділеннях) і кислому вмісті шлунку речовин, які несприятливо впливають на патогенні мікроорганізми;
- наявність в крові та рідинах організму (слині, слюзових та інших) ферментних систем, які руйнують патогенні мікроорганізми.

Наприклад, на ділянку здорової шкіри людини нанесли 30 млн. мікробів, через годину їх залишилось 720 тис., а через дві години – тільки 7 тис.

Багато індивідуальних реакцій можна розвинути шляхом тренувань. Так внаслідок тренувань важкоатлет починає піднімати більшу вагу, альпініст пристосовується до нестачі кисню в горах та ін.

Зупинка в тренуваннях запускає механізм зворотного процесу – працюючи без навантаження тканини починають зменшуватись в об'ємі, втрачаються набуті раніше можливості.

Природні бар'єри захисту біосфери:

- магнітні пояси Землі (пояси Ван Аллина), які захищають тваринний та рослинний світ від впливу шкідливих космічних випромінювань;

- озоновий шар атмосфери, якій затримує небезпечні для людей короткохвилові випромінювання;
- фотосинтез зелених рослин очищує атмосферу від вуглекислого газу та збагачує киснем тим самим забезпечує фізіологічну безпеку;
- кругообіг в природі азоту і води можна вважати бар'єром для неврожайів, якщо проводиться дбайливе землекористування;
- наявність сил гравітації не допускає розпилення матеріального середовища Землі;
- постійний потік сонячної енергії не допускає порушення теплового режиму Землі, тобто забезпечує безпеку людини.

Можна навести багато інших природних бар'єрів, що забезпечують безпеку людини та середовища її мешкання.

Штучні бар'єри людина створює заздалегідь для забезпечення безпеки життєдіяльності при загрозі, або безпосередньо під час проявлення небезпеки. Метою цих бар'єрів є:

1. *Захист здоров'я людини*, що включає:
 - попередження спадкових та вроджених вад розвитку (планування народжуваності);
 - дбайливе виховання дітей (включаючи програми боротьби з безпритульністю, профілактики насилля в родині);
 - лікувально-оздоровчі заходи, спрямовані на попередження розвитку та загострення хвороб, особливо вроджених, проведення масового щеплення населення та диспансеризації;
 - навчально-виховні та освітньо-розвиваючі програми, що знайомлять з різними небезпеками та їх наслідками;
 - державні реабілітаційні програми.
2. *Захист елементів штучного середовища*, що передбачає:
 - будівництво протипаводкових дамб і гребель;
 - укріплення схилів гір та височин;
 - протисельові заходи;
 - протипожежні заходи в побуті та на виробництві;
 - створення в суспільстві захисних силових структур та формувань та багато інших напрямків, які дозволяють забезпечити безпеку людині в сучасному суспільстві

2. Захист фізичної цілісності.

Життя людини проходить на виробництві де вони реалізують свою трудову діяльність, чи у побутовій сфері де люди живуть або проводять свій не робочий час.

На підсистему забезпечення БЖД на виробництві покладені такі завдання:

- досягнення безаварійності;
- недопущення професійних захворювань;
- попередження травматизму;
- забезпечення здоров'я і працездатності працюючих;
- підвищення ефективності праці через її безпечність;

- недопущення забруднень оточуючого середовища.

Для виконання наведених завдань на виробництві створюється **підсистема безпеки праці**, яка реалізує такі функції:

- сприяє забезпеченню загальної організації безпеки виробництва;
- сприяє розробці та використанню технічних та організаційних засобів і заходів захисту від виробничих небезпек;
- сприяє організації навчання безпечній праці і дотримання правил безпечної праці;
- контролює готовність техніки та людей до безпечної праці.

Загальна організація безпеки праці включає широке коло заходів, починаючи від загального вдосконалення техніки та технологічних процесів і до організації безпечних умов праці на окремих робочих місцях. Безпека праці передбачається ще в процесі проектування техніки та умов праці людей.

Фактична безпека праці зумовлена двома узагальненими факторами:

- результуючою виробничою небезпекою;
- результуючою захищеністю людини від цієї небезпеки.

Під **захищеністю** розуміють здатність людини не лише протистояти виробничим небезпекам, але й не провокувати своєю діяльністю прояву цих небезпек.

Однак і в тих випадках, коли виробнича небезпека виникає незалежно від діяльності людини, безпека праці не може вважатись функцією лише стихії виробництва

Високі пристосувальні та творчі можливості людини дозволяють їй своєчасно виявити ці небезпеки та знайти можливості протистояти їм в найскладніших ситуаціях.

Створення безпечних умов праці та забезпечення БЖД є комплексною проблемою, що вирішується на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Більш детально ці питання вивчає дисципліна “Охорона праці”.

Підсистема забезпечення БЖД у побуті вирішує такі завдання:

- не допускати випадків забруднення середовища мешкання побутовими, виробничими та іншими відходами;
- попереджати випадки травмування людей в побуті;
- контролювати якість товарів, продуктів та напоїв, що споживаються населенням;
- вести роботу по забезпеченню безпеки людей в місцях проведення культурно-масових заходів;
- створювати комфортні та безпечні умови в житлових будинках та місцях відпочинку;
- забезпечувати безпеку пересування людей будь-яким видом транспорту;
- створювати умови для безперебійної роботи служб екстреної допомоги (01, 02, 03, 04);
- вести профілактично-роз’яснювальну роботу серед населення з метою попередження нещасних випадків та ін.

Для забезпечення виконання цих завдань використовують відповідні **засоби та заходи** захисту.

Засіб – пристосування, знаряддя для здійснення будь-якої діяльності.

Захід – метод, дія, що використовуються при виконанні будь-якої роботи чи здійсненні будь-якої діяльності.

Засоби та заходи тісно пов'язані між собою та реалізуються друг через друга. В теорії безпеки під терміном "засіб" частіше за все мається на увазі матеріальна сфера (предмети, пристосування, елементи, машини та інше), з допомогою яких вирішуються цільові задачі, використовуючи обраний захід.

Приклад: у виробничій сфері – підтримання безпечного та комфортного газового складу в виробничій споруді.

Засіб – система промислових вентиляторів.

Заходи – безперервна робота;

– робота у режимі управління за допомогою сигналізатора по шкідливому компоненту (вуглекислий газ, чадний газ, хлор).

Приклад: у побутовій сфері – збереження тепла у приміщенні взимку.

Засіб – використання герметиків (поролону, вати, паперу та інших матеріалів, що перешкоджають проникненню холодного повітря в середину приміщень).

Захід – проведення герметизації вікон та дверей в зимовий період.

Коли знаєш як проявляється небезпека (у першому прикладі – небезпека токсичного отруєння, в другому – небезпека застуди і хвороби), то використовуючи відповідні засоби та заходи можна ліквідувати прояв цих небезпек, що забезпечить необхідну безпеку людині у різних умовах життя.

Засобів та заходів забезпечення безпеки у виробничій та побутовій сферах дуже багато. Вони як принципи та методи є логічними етапами забезпечення безпеки. Вибір їх залежить від конкретних умов діяльності та побуту, рівня безпеки, стійкості та ін критеріїв. В зв'язку з великою кількістю засобів та заходів на сьогоднішній день чіткої класифікації цих базових понять немає. Однак у існуючих захисних структур (наприклад ЦО) є реальні засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) та засоби колективного захисту (ЗКЗ). В свою чергу вони діляться на підгрупи в залежності від характеру небезпеки, конструктивного виконання, області застосування і так далі.

3. Основні напрями забезпечення безпеки життєдіяльності.

Якщо відомо які саме небезпеки загрожують можна розробити основні **напрями забезпечення безпеки життєдіяльності**.

1. Забезпечення природної безпеки вимагає:

- розробляти природоохоронні закони та суворо слідкувати за їх виконанням
- постійно проводити моніторинг природних небезпек;
- вести природоохоронне землекористування та добуток корисних копалин.
- достатньо фінансувати проведення заходів, спрямованих на захист природного середовища;
- вчасно вживати профілактичні заходи для попередження виникнення та розвитку епідемій, епізоотій, епіфітотій.

- не допускати промислових та інших викидів у водойми та атмосферу без використання очисних споруд.
- своєчасно та в належній кількості застосовувати у сільському господарстві мінеральні добрива та отрутохімікати.
- зберігати зелені насадження від нерозумних вирубок та робити нові зелені насадження (в тому числі лісозахисні смуги).

2. Забезпечення техногенної безпеки можливе якщо:

- готується і реалізується комплекс заходів (правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних), спрямованих на проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації;
- відбувається моніторинг можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію або пом'якшення її можливих наслідків;
- постійно ведеться ідентифікація та облік об'єктів підвищеної небезпеки;
- складаються декларації безпеки потенційно-небезпечних об'єктів;
- контролюються матеріали, речовини, що використовуються у виробничому та побутовому середовищі і можуть бути небезпечними для життя та здоров'я людей;
- строго виконуються умови технологічного процесу та правила експлуатації, особливо при роботі з небезпечними речовинами та матеріалами;
- з використання постійно вилучаються недосконалі та недостатньо надійні побутові прилади і техніка, транспортні засоби та інше;
- постійно перевіряється технічний стан споруд, будинків, конструкцій, доріг, транспортних засобів то що.
- ведеться моніторинг безпеки лікарських препаратів, обладнання та засобів обстеження;
- перевіряється безпечність та відповідність стандартам продуктів харчування та напоїв.

3. Забезпечення соціально-політичної безпеки передбачає:

- наявність відповідної законодавчо-правової бази з питань забезпечення безпеки людини;
- урегулювання збройних конфліктів шляхом мирних переговорів;
- міжнародну боротьбу з будь-якими проявами тероризму та екстремізму;
- обов'язкову відповідальність за вчинки кримінального характеру;
- профілактику у суспільстві соціальних небезпек;
- достатнє фінансування захисних соціальних програм;
- економічну та політичну стабільність у державі.